

En pragmatisk koldkrigs-alliance

Analysen af samarbejdet mellem vesttyske anarkistiske venstreekstremister og den østtyske efterretningstjeneste er et værdifuldt bidrag til den danske diskussion om terrorismen.

Anne Sørensen: *STASI og den vesttyske terrorisme*. Århus Universitetsforlag, 2006. 277 s., 248 kr.

Af Kirsten Molly Søholm

Den røde terrorisme, som eksisterede organiseret i Vesttyskland fra 1960'erne til 1998, var del af et europæisk fænomen i anden halvdel af det tyvende århundrede. Ud over RAF i Vesttyskland, er ETA i Baskerlandet, IRA i Irland, De Røde Brigader i Italien og – i Danmark – Blekingegadebanden, særligt kendt. Det politiske program var for alle de nævnte terrorbevægelser afsløring og bekæmpelse af især USA's kapitalisme og imperialismen og indførelse af socialismen. Vietnamkrigen og NATO blev lagt for had, og man solidariserede sig med sociale oprørsbevægelser i mange især sydamerikanske tredjeverdenslande. Byguerrillaen blev udviklet som kampform, inspireret af helte som Che Guevara; Cuba var den store utopi, og Maos "Lille Røde" var Biblen. Som: I Blekingegadebandens tilfælde var der særligt nære forbindelser til den palæstinensiske oprørsbevægelse og dens kamp mod de "kapitalistiske og imperialistiske israelske besættelse". RAF-medlemmerne var ligesom deres danske kolleger på træningsophold i palæstinensiske træningslejre, hvor de lærte våbenbrug og fremstilling af bomber.

Rote Armee Fraktion, RAF, blev grundlagt i 1970 og hurtigt kendt som "Baader-Meinhofgruppen/-banden" efter de to hovedaktører Andreas Baader og Ulrike Meinhof. Inden de fire ledende medlemmer begik selvmord i Stammheim-fængslet i 1976 (Meinhof) og 1977 (Baader, Enslin og Raspe), havde de gjort sig skyldige i brandattentater mod varehuse, røverier, gidseltagninger og adskillige mord. I 1998 erklærede tredje generation af RAF-medlemmer bevægelsen for opløst. I alt blev 34 tyskere myrdet af RAF.

RAFs virke falder sammen med en generel politisering og venstredrejning af dele af ungdommen under Den Kolde Krig, og de fleste af de unge terrorister kom fra de politiserede studentermiljøer, som kæmpede mod Vietnamkrigen og USA-imperialismen. Terroristerne søgte og havde forbindelser til dele af de mange græsrods- og borgerretsbevægelser, som karakteriserede 1970'erne og 1980'erne, f.eks. miljøbevægelserne, anti-NATObevægelsen, kvindebevægelserne, fredsbevægelserne, husbesætterbevægelsen og anti-atomkraftbevægelsen. Sympatien for RAF rakte langt ind i de venstreorienterede kredse, og mange intellektuelle, som f.eks. forfatteren Heinrich Böll, blev af myndighederne anklaget for at være "sympatisanter".

Selv om der er store ligheder mellem tidens europæiske terrorbevægelser, var situationen for RAF på et par punkter anderledes end for de andre røde terrorbevægelser i Vesteuropa. For det første den nazistiske fortid og skylden fra 2. Verdenskrig, som forældregenerationen ikke havde gjort op med, og for det andet eksistensen af den anden tyske stat, det kommunistiske DDR. Begge dele bidrog til radikaliseringsen. Selvom grænsen mellem øst og vest var blevet eftertrykkeligt lukket i 1961, eksisterede der stærke illegale forbindelser mellem de to Tysklænder. I den omdiskuterede bog *Der diskrete Charm der DDR* (2001) skildrer Hubertus Knabe f.eks. indgående de målrettede vildledninger og infiltrationer af de vesttyske medier, som STASI benyttede sig af.

Men især havde de to efterretningstjenester travlt med at udspionere hinanden og infiltrere forskellige bevægelser i hinandens lande. Den mest vellykkede infiltration var nok den, som den østtyske efterretningstjeneste udførte blandt de oprørske studenter i 1968 og her især

i de kredse, der udviklede sig til den militante terrorbevægelse RAF.

Det er dette samarbejde mellem STASI og RAF, som Anne Sørensen undersøger i sin bog *STASI og den vesttyske terrorisme*. Drivkraften bag undersøgelsen er hendes undren over, at der opstod kontakt mellem de to så forskellige aktører. Mødet mellem de vesttyske anarkistiske venstreekstemister og de partitro østtyske STASI-medarbejdere forløb heller ikke altid lige nemt, og der eksisterer fortsat mange uklarheder mht. formål og motiver på begge sider. Men de to parter havde brug for hinanden: STASI for at få informationer og politisk indflydelse, fremkalde protestaktioner i Vesttyskland og understøtte de udbredte græsrodsbevægelser - især fredsbevægelserne. De vesttyske terrorister havde brug for DDR for at få våben, træning og penge til deres aktioner – og skjul og ny identitet i DDR, når situationen blev for farlig i BRD. Enige var de om at bekæmpe den vesttyske stat.

Nye oplysninger

Efter genforeningen af de to Tysklunde blev mange STASI-arkiver tilgængelige, og nye oplysninger kom frem. Sammen med historiske fremstillinger, arkivmateriale, aviser, erklæringer, internetsider, men også film, billeder og litteratur, udgør disse arkiver materialet for undersøgelsen. Det er der kommet en alsidig og kompleks analyse ud af: Anne Sørensen skildrer kompetent det historiske forløb efter 1945, hvor Tyskland deles i øst og vest, og de to lande integreres i hver sin fjendtlige blok under Den Kolde Krig. Dernæst beskrives den røde terrorismes opbygning, organisation, ideologi og dens syn på DDR. DDR's ministerium for statsikkerhed fremstilles derefter sobert og grundigt med sin organisation, sine konspirative metoder og sin opfattelse af begrebet terrorisme.

Beskrivelsen af samarbejdet mellem de to yderst forskellige aktører bringer mange nye oplysninger for dagen. Det gælder især for de terrorister, som gemte sig i DDR, og som for en dels vedkommende begyndte at samarbejde med STASI som inofficielle medarbejdere o.lign. Man spørger sig selv, hvorledes disse mennesker har oplevet den "reelt eksisterende socialisme", som DDR's formel lød. Mødet mellem de vesttyske anarkister og det jernhårde STASI-bureaukrati var som nævnt ikke uproblematisk, og Anne Sørensen argumenterer overbevisende for at karakterisere dette møde og de motiver, som begge parter havde, som en "pragmatisk koldkrigsalliance". Bogen indeholder mange informationer, som endnu ikke har været kendt af et dansk publikum. Den er grundig og stoffyldt – ikke blot om STASI og RAF, men om en kold periode i Tysklands og verdens historie, hvor to atommagter stod uforsonligt overfor hinanden.

Hvad der er interessant for nutidige læsere, er først og fremmest det blik ind i terrorens væsen, som bogen giver. RAF sættes kort ind i den kæde af terrorbevægelser, som karakteriserer det moderne Europas historie: Fra 1800-tallets antikolonialistiske terror og dets anarkistbevægelser og frem til nutidens religiøse terror. Ligheder og forskelle antydes mellem nutidens religiøse terrorbevægelser og de foregående bevægelser, og der åbnes på bogens sidste sider kort op for en diskussion af, hvad det er, der gør, at mennesker bliver terrorister. Her bliver man som læser særligt interesseret, men konklusionerne må man på dette punkt selv drage.

Bogen er et værdifuldt bidrag til den danske diskussion omkring terrorismen, som er blevet særligt aktuel med udgivelsen af bøgerne om Blekingebanden og med nutidens politiske terrorbekæmpelse. Den hjælper til at skabe et lidt klarere blik på et forvirrende og uoverskueligt globalt fænomen ved at bidrage med stor og grundig viden omkring en afgrænset, historisk terrorbevægelse, som nu er kommet på afstand og derfor bedre kan gøres til genstand for historisk analyse. Bogen er desuden skrevet i et godt og formidlende sprog, som gør, at den bør komme ud til et bredere publikum end det snævert akademiske. En anmelder, der som jeg har oplevet Tyskland i 1968 og de store demonstrationer i forbindelse med drabet på Benno Ohnsorg, som gav stødet til studenteroprøret og den senere radikaliserings, har læst bogen med stor interesse og anbefaler den på det varmeste. Man bliver lidt klogere på terrorens historie og væsen, men der er stadig mange spørgsmål tilbage.

Kirsten Molly Søholm er lektor ved Institut for Sprog, Litteratur og Kultur, Afdeling for Tysk, Aarhus Universitet.